

УДК 37.018.58:374.7
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.16-19

Адамович Ірина Валентинівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедра педагогіки й андрагогіки

КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради
м.Житомир, Україна
adamovich-irina@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-5688-0516>

Кулініч Олена Михайлівна

директор ЗОШ І-ІІІ ступенів №36 ім. Я.Домбровського, м.Житомир, Україна
kulinich_om@i.ua
<http://orcid.org/0000-0001-6819-1489>

МЕТОДИЧНА РОБОТА В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Анотація. У статті розкрито зміст організації методичної підтримки системи неперервної професійно-педагогічної освіти в окремому освітньому закладі в умовах експерименту. Мета статті полягає у визначенні змісту роботи методичної служби освітнього закладу для вирішення завдань та підвищення результативності його роботи в умовах експериментальної діяльності. Сучасна соціокультурна ситуація в суспільстві характеризується природною для перехідного періоду переоцінкою цінностей. Одним із завдань дослідно-експериментальної роботи щодо формування соціально компетентної особистості учнів передбачено, що зазנати змін повинен не стільки професійний досвід педагога, скільки його внутрішній світ – система особистісних цінностей. Структура внутрішньої методичної роботи виділена як один із пріоритетних напрямів діяльності школи, підтримки ефективного функціонування розвивально-виховного середовища освітнього закладу, – основним завданням якої є систематична колективна та індивідуальна діяльність педагогів, спрямована на підвищення їхнього науково-теоретичного, загальнокультурного рівня, психолого-педагогічної підготовки і професійної майстерності. З огляду на окреслені завдання експерименту адміністративно-педагогічним колективом визначено систему заходів щодо підвищення рівня професійної компетентності учителів: оптимізацію форм самоосвіти, активізацію процесів неперервного професійного навчання з врахуванням андрагогічного підходу та упровадження результатів у практичну діяльність. Під час реалізації дослідження основний акцент зроблено на проблемно-цільовому, системно-структурному методах опрацювання та аналізі, узагальненні та синтезі наукових доробок фахівців. Формування та здійснення системи методичної роботи в освітньому закладі саме як керований індивідуально-неперервний процес навчання педагогічного колективу ефективно вирішує навчальні, виховні, розвивальні завдання освіти та покладені у фундамент принципу єдності навчального, професійного та соціального середовищ.

Ключові слова: експериментальний заклад; методична робота; розвивально-виховний процес.

Вступ. Процес прийняття нової парадигми освіти, оновлення форм навчання, педагогічних методів та інноваційних технологій висвітили на першому плані потребу відкоригувати завдання освітнього суспільства в цілому та окремого освітнього закладу зокрема. Ще у 1968 р. М. Ноулзом зроблено акцент на те, що виникла потреба у підготовці «компетентних людей, таких людей, які були б здатні використовувати свої знання в умовах, що постійно змінюються, та чия основна компетенція полягала б в умінні займатись постійним самовдосконаленням та самоосвітою впродовж усього свого життя» (С. Архіпова «Основи андрагогіки»). Сучасна система освіти підтримує тенденцію відходу від уніфікації, а запровадження оригінальних методик авторів актуалізує методичний підхід до професійної діяльності кожного окремого взятого педагогічного працівника закладу освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Знання та уміння педагогів-професіоналів, незалежно від віку та стажу потребують неперервного уточнення, удосконалення у відповідності з новими вимогами суспільства. Тому, на думку М. Романенко важливим аспектом є організація самоосвіти педагогічних працівників з обов'язковою експертизою професійної діяльності (З. Рябова); С. Сисоева, О. Мармаза та ін. вивчали місце, мотивацію, завдання та цілі, що окреслюються адміністрацією загальноосвітнього закладу щодо діяльності методичної служби для сприяння розкриттю творчості та індивідуальності учителів, формуванню цілісності педагогічного колективу як підтримки соціально-педагогічної діяльності.

Мета статті полягає у визначенні змісту роботи методичної служби освітнього закладу для вирішення завдань та підвищення результативності його роботи в умовах експериментальної діяльності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети і розв'язання визначеного завдання застосовано теоретичний метод аналізу фахових джерел, узагальнення, аналіз та порівняння основних аспектів проблеми, що досліджується.

Виклад основного матеріалу. Розширення ринку праці освітніх послуг, зміна технологій, форм та засобів навчання сприяє нагальній необхідності саморозвитку та самоорганізації дорослих. Оновлення потоку інформації настільки швидке (за матеріалами міжнародного проєкту «IREX в Україні» подвоєння інформації з 2020 року відбуватиметься кожні 73 дні!), потребує системного вдосконалення наявних умінь, навичок, діяльнісного процесу фахівців, які працюють в галузі освіти, що є стимулом до постійного неперервного процесу підвищення кваліфікації. Покладений в основу андрагогічний підхід перетворює професійну діяльність учасників педагогічного процесу у процес індивідуального пошуку фахово важливих та професійно необхідних ЗУН у самостійному режимі [1; 2].

«Зміст індивідуальної траєкторії розвитку педагога з урахуванням андрагогічного підходу передбачає реалізацію принципів» [1, с.12]:

– єдності трьох середовищ: навчального – процес навчання дорослого фахівця, професійного – поєднання з професійною діяльністю, реалізація засвоє-

них та надалі набутих, удосконалених УЗН та соціального – результати процесу освіти педагогічного працівника проявляються у формуванні нових цінностей життя і діяльності засобами участі в організованих процесах комунікації;

– відкритості освітнього простору: освіта, підвищення кваліфікації, післядипломна підготовка є доступною, врахування індивідуальних здібностей осіб тощо;

– діяльності – рефлексування результативності власної дії;

– постійної підтримки – багатоканальної діяльності на етапах освіти;

– професійної мотивації дорослих; оновлення інформаційного забезпечення та можливість кар’єрного росту [3, с.268–283];

– елективності навчання: створення умов вибору мети, змісту, технік, джерел та часу/терміну, місця здійснення та контролю навчання;

– контекстності навчання (за А. Вербицьким): освіта дорослого фахівця орієнтована на виконання соціальних ролей або удосконалення особистості, враховує професійну, соціальну, побутову діяльність особистості;

– рефлексивності, свідоме ставлення до підвищення рівня власної професійної компетентності [4].

Формувати гнучку систему, беручи за основу аспекти андрагогіки, розвиток критичного мислення, факторів системи неперервної освіти педагога покликана методична служба загальноосвітнього закладу.

Звернемо увагу на особливості її функціонування в умовах експериментального процесу. Визначення пріоритетних напрямів методичної діяльності освітнього закладу – складова дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня на базі освітнього закладу м. Житомира I-III ступенів № 36 ім. Я. Домбровського за темою «Соціально-педагогічне проектування розвивально-виховного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі».

Відповідно до Програми дослідно-експериментальної роботи на 2016-2021 рр. «розроблено Концепцію соціально-педагогічного проектування розвивально-виховного процесу у загальноосвітньому навчальному закладі (надалі Концепція), яка чітко визначила стратегію освітнього закладу щодо вектору реалізації та акцентів методичної роботи та підтримки реалізації потенціалу творчої особистості учителя» [5; 6], а саме:

– розвиток наукової активності проектної діяльності учителів, їх ключових та професійної компетентності, підвищення результативності своєї роботи;

– упровадження практично спрямованих колективних, групових, індивідуальних форм роботи з педагогами;

– ознайомлення, відбір та упровадження інноваційного та передового педагогічного досвіду педагогів, наукових ідей;

– поточний моніторинг показників діяльності освітнього закладу в умовах реалізації Концепції, виявлення та усунення прогалин у роботі;

– психолого-педагогічний супровід освітнього процесу школярів, виховання та відповідне методичне забезпечення;

– підвищення науково-методичного і загальнокультурного рівнів педагогічних працівників, актуалізація форм і методів освітньої діяльності.

В умовах експериментального освітнього процесу (особливо на концептуально-діагностичному та формувальному етапах експерименту) розвиток професійної компетентності педагогічного колективу

окремо взятого загальноосвітнього закладу здійснювався шляхом:

– формування умов стимулювання самоосвітнього процесу, інтелектуального потенціалу;

– забезпечення варіативності та персоніфікації змісту і форм професійного удосконалення діяльності педагогічних працівників;

– залучення школярів до реалізації Концепції, підтримка мотивації їх науково-дослідницької діяльності;

– психолого-педагогічне консультування, консультації-практикуми, виступи у форматі презентацій вчителів-предметників за темою дослідно-експериментальної роботи;

– забезпечення можливості приймати участь у тренінгових заняттях, як результат – підвищення професійної компетентності, участь в он-лайн-семінарах, вебінарах;

– забезпечення організації та участі педагогів у роботі науково-практичних конференцій, семінарів та круглих столів різних рівнів представлення: районного, міського, обласного, всеукраїнського рівнів.

В експериментальній роботі закладу за основу використано модульний підхід:

2018-2019 рр. – Модуль №2 «Соціально-педагогічне проектування розвивально-виховного процесу у площині формування ключових компетентностей» (акцент на учнівський колектив);

2019-2020 рр. – Модуль №3 «Соціально-педагогічне проектування розвивально-виховного процесу у площині розвитку професійної компетентності вчителя» (акцент на педагогічний колектив);

2020-2021 рр. здійснено реалізацію Модуля № 4 «Соціально-педагогічне проектування розвивально-виховного процесу в площині впровадження педагогіки партнерства» (акцент на батьківський колектив та громадськість).

Підготовка педагогічного колективу до роботи в умовах реалізації Концепції експерименту відбувалась через організацію роботи методичної ради, предметних методичних комісій, організацію творчих груп, служб школи, педагогічної ради, наприклад, за наступною тематикою:

– «Соціально-педагогічне проектування розвивально-виховного процесу у площині формування ключових компетентностей» (2018 р.);

– «Виклики в професійній освіті вчителя сучасної школи», «Інноваційні підходи до формування та розвитку професійної компетентності вчителя у системі неперервної освіти» (2019 р.);

– «Впровадження рейтингової системи діяльності педагогічного працівника», «Педагогіка партнерства – ключовий компонент формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу» (2020 р.)

– «Формування професійної самосвідомості», «Реалізація профмайстерності у неперервності освітнього процесу» (2021 р.) тощо.

Педагоги є активними учасниками заходів різних рівнів. У жовтні 2020 року на базі закладу проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію (з міжнародною участю) «Педагогіка партнерства: стан, проблеми, перспективи», організовано роботу шести тематичних секцій, що дало можливість педагогічному колективу апробувати та представити науково обґрунтовані результати експериментального дослідження I-III етапів роботи (<http://conference.sch36.tilda.ws/>).

Для педагогічного колективу школи розроблено та проведено авторські діагностики: «Психологічна готовність вчителя», тести «Критика і Ви» для самооцінювання, самотест «Шляхи розвитку», що дало можливість отримати індивідуальні характеристики

(з відповідними рекомендаціями), визначити можливість педагогів до самовдосконалення: 76% опитаних є творчими сучасними вчителями, вміло організують освітній процес, формують предметні компетентності на уроках, виховуючи інтерес, мають тенденцію до самовдосконалення; 24% – володіють програмовим матеріалом, але не послідовні в дотриманні сучасних педагогічних вимог.

Для прикладу, після освоєння педагогами матеріалів тренінгу Lions Quest – Освітня програма позитивного розвитку «Соціальні та емоційні компетентності XXI століття» з 2020р. п'ять класів школи працюють за даною програмою, розвиваючи соціальні компетентності та емоційний інтелект учнів на факультативних заняттях. Як показали результати анкети «Соціум» у чотири рази зросла кількість позитивних взаємовиборів учнів. Більш як у сім разів збільшився актив учнів класних колективів, майже в дев'ятеро зменшився пасив класу; кількість відторгнутих дітей зменшилась в 1,2 рази, і у 2,6 рази зменшилась кількість учнів зони ризику. Важливо, що кількість ізольованих учнів має стійку тенденцію до постійного зменшення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Експериментальна діяльність загальноосвітнього закладу на III (формульованому) етапі (завершений на момент написання статті) спрямована на удосконалення систем управління, роботи методичної служби експериментального закладу освіти; розроблення й практичне відпрацювання ме-

тодики узгодження для ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, корекція комплексу методів роботи із дітьми та їхніми батьками, педагогічним колективом щодо розвивально-виховного процесу. Наголосимо, що саме системне залучення педагогів школи до участі у різнопланових тренінгах з початком експерименту (2016-2020рр.) надзвичайно сприяло згуртуванню колективу, виробленню взаємопідтримки, взаємодії і допомоги та створенню ефективного освітнього середовища для учнів. Тому у межах підготовки IV (узагальнювального) етапу (2021 р.) дослідно-експериментальної роботи як перспективи подальших досліджень сформульовано завдання:

– перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов методичної роботи, порівняльна характеристика традиційної та інноваційної систем освітнього процесу;

– визначення співвідношення мети і завдань із результатами експерименту. Визначення особливості керівництва, педагогічного управління процесом особистісно-орієнтованого виховання учнів у розвивально-виховному процесі;

– узагальнення перспективного педагогічного досвіду науково-дослідницьких груп і творчих лабораторій щодо соціально-педагогічного проектування розвивально-виховного процесу, популяризація результатів експерименту, поширення досвіду дослідно-експериментальної роботи з означеної проблеми через публікації у фаховій пресі, ЗМІ, Інтернет-ресурсах тощо.

Список використаної літератури

1. Адамович І.В. Андрагогічні підходи у діяльності викладача системи післядипломної педагогічної освіти / Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників Нової української школи в умовах післядипломної освіти: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн) (м.Житомир, 14 травня 2021 р.). Житомир: КЗ «Житомирський ОІППО» ЖОР, 2021. С.10–13.
2. Епштейн М Політичне відлуння інформаційного вибуху. URL: <https://zbruc.eu/node/60657> (дата звернення 30.09.2021 р.)
3. Knowles M.S. The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy. London: Cambridge Book Company, 1980. 400 p.
4. Лук'янова Л. Б. Акмеологічний ресурс андрагогічної моделі навчання. Проблеми освіти: збірник наукових праць. 2015. Вип. 84. С.31–36.
5. Наказ МОН України від 04.03.2016 р. № 228 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі загальноосвітньої школи I-III ступенів № 36 ім. Я. Домбровського м. Житомира». URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/aboutministry/normative/5269> (дата звернення 01.09.2021).
6. Лист МОН ДНУ «Інститут модернізації освіти» «Про схвалення Звіту за III етап експерименту» від 14.01.2021 р. № 22-1/10-54.

References

1. Adamovych, I.V. (2021). Andragogichni pidkhody u diyal'nosti vykladacha systemy pisyadyplomnoyi pedahogichnoyi osvity [Andragogic approaches in the teacher's activity in the system of postgraduate pedagogical education]. *Rozvytok profesiyanoi kompetentnosti pedahogichnykh pratsivnykiv Novoyi ukrayins'koyi shkoly v umovakh pisyadyplomnoyi osvity – Proceedings of All-Ukrainian scientific-practical on-line conference* (pp.10–13). Zhytomyr's'kyu OIPPO. [in Ukrainian].
2. Epshteyn, M. (2017). *Politychne vidlunnya informatsiynoho vybukhu* [Political echo of the information explosion]. <https://zbruc.eu/node/60657> [in Ukrainian].
3. Knowles, M.S. (1980). *The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy*. Cambridge Book Company.
4. Luk'yanova, L.B. (2015). Akmeologichnyy resurs andragogichnoyi modeli navchannya [Acmeological resource of andragogical model of learning]. *Problems of education*, 84, 31–36. [in Ukrainian].
5. Nakaz MON Ukrainy vid 04.03.2016 r. № 228 «Pro provedennya doslidno-eksperymental'noyi roboty na bazi zahal'noosvitn'oyi shkoly I-III stupeniv № 36 im. YA. Dombrov's'koho m. Zhytomyra» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 04.03.2016 № 228 «On conducting research and experimental work on the basis of Zhytomyr secondary school I-III degrees № 36 named after Ya.Dombrovsky». <http://old.mon.gov.ua/ua/aboutministry/normative/5269> [in Ukrainian].
6. Lyst MON DNU «Instytut modernizatsiyi osvity» «Pro skhvalennya Zvitu za III etap eksperymentu» vid 14.01.2021 r. № 22-1/10-54 [Letter of the Ministry of Education and Science of the DNU «Institute for Modernization of Education» «On approval of the Report for the third stage of the experiment» dated 14.01.2021 № 22-1 / 10-54. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 01.10.2021 р.
Стаття прийнята до друку 05.10.2021 р.

Adamovych Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer

Department of Pedagogy and Andragogy

Zhytomyr Regional Institute of Postgraduate Teacher Education, Zhytomyr, Ukraine

Kulinich Olena

Director of the Secondary School of I-III degrees №36 named after Ya.Dombrovsky

Zhytomyr, Ukraine

METHODICAL WORK IN THE EXPERIMENTAL INSTITUTION

Abstract. The analysis of social trends in the field of education shows an increase in the requirements for the teacher's professional competence and personal qualities. The purpose of the article is to determine in experimental conditions the content of the methodical service of the educational institution to solve problems and increase the effectiveness of its work. The article reveals the content of the organization of the system of continuous professional and pedagogical education in a particular general educational institution in the conditions of experiment. Based on the activities in the process of research and experimental work, the institution has developed the Concept of social-pedagogical projecting of the developmental and educational process of the secondary school. The systematic work is planned to increase the level of professional competence of pedagogical staff of educational institutions: optimization of self-education processes, diversification of forms of scientific and methodological work, intensification of processes of continuous professional training. That is why the system of internal methodical work is one of the school priorities, the main task of which is the systematic collective and individual activities of teachers aimed at improving their scientific-theoretical, general cultural level, psychological and pedagogical training and professional skills. During the research the main emphasis was placed on the problem-target, as well as system-structural methods of processing and analysis of scientific achievements, generalization and comparison, as well as on the diagnostic method. Important semantic transformations in the education system require solving the problem of the quality of growth of professional competence of a pedagogical worker who is aware of the importance of social responsibility; is able to formulate and practically implement new pedagogical goals; is a holistic, pivotal figure in the development of students' life competence. Prospects of the educational institution, its purpose and objectives of educational work are determined using comprehensive psychological and pedagogical diagnostics, professional tools, which further allows to identify problems and potential opportunities of all participants in the educational process, gaps or, conversely, creative, professional and personal potential.

Key words: experimental institution; methodical work; developing-educational process.